

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Montaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l' any.

Any VII

Barcelona 20 Setembre de 1913

Núm. 307

SUMARI

Les vinentes eleccions municipals, per F. SANS I BUIGAS.

El drac.

Sentiment de patria, II, per JOSEP LLEONART.

Elegies, per CLEMENTINA ARDERIU.

Sonets del mar, per JOSEP GRANGER.

Els manicomis a Italia, per JOAN ALZINA I MELIS.

D'Excursió dialectal, per P. BARNILS.

Olimpisme, per JOSEP ELÍAS I JUNCOSA.

Els catalans a Grecia, per ANTONI RUBIÓ I LLUC, traducció de JORDI N. MAVRAKIS.

La peresa d'Espanya, per JOSEP M. OMAR I GELPI.

Del metamorfisme d'una nacionalitat pel llenguatge.

De la premsa

El conservadurisme dels revolucionaris. - Per als obrers catalans, per A. ROVIRA I VIRGILI.

El partido idóneo, per LUIS DE ZU- LUETA.

Ja em perdut prou temps, per LLUIS DURÁN I VENTOSA.

Espanya tal cual es. - Los tres partidos, per MARCELINO DOMINGO.

Informació

La missió den Llorente. - L'ensenyança a Espanya.

Acaba de sortir

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglasell.

Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudencia catalana.

Les vinentes eleccions municipals

La primera nota d'importancia donada amb motiu de les pròximes eleccions municipals, ha estat l'actitut de certs elements que s'han cregut en el cas de plantejar la necessitat de formar una coalició tots els grupus d'esquerra.

Encara que la qüestió ja ha estat resolta per la Junta municipal de la U. F. N. R., mereix algún comentari l'acte d'aquests senyors, que en els moments actuals de transcendencia per a la nostra ciutat, davant de Catalunya, davant de Barcelona i davant de la seva conciencia, no han sabut trobar altre actitut millor, més digne i més favorable per al bon govern de Barcelona que una aliança entre tots els elements radicals, inclòs aquells dels quals tothom coneix l'im-moralitat.

L'actitut dels elements al-ludits se funda en la necessitat d'assegurar la hegemonia dels regidors radicals en el govern municipal, impedint que d'ella se n'apoderin les per ells anomenades dretes.

Jo no soc dels que participen de la teoria absurda, i més que absurda ignocenta, que en les eleccions municipals per a res deü tenir-se en compte el que sien de criteri dreta o esquerra els qui entrin a governar la ciutat, al-legant que aquestes qüestions res tenen que veure amb l'empedrat d'un carrer, amb la construcció d'una cloaca, o amb la creació d'un dispensari municipal.

Si el govern d'una ciutat no fos rès més que això, tal volta participaria del criteri d'indiferencia en materia política. Però el govern d'una ciutat intervé i resol moltíssimes qüestions que tenen un caràcter moral, pedagògic, tributari, social, etc., etc.; i en aquestes qüestions, la diferent resolució de les quals ha d'influir notablement en el pen-vindre i fesomia de la ciutat, si que hi exerceix una influencia essencial, extraordinaria, el criteri polític-social de la majoria dels elements que tinguen el seu govern.

Això és inqüestionable: afirmar el contrari és discutir de mala fè.

Però, és aqueix el cas de Barcelona? Es aquesta la forma com deü plantejar-se el

problema en les eleccions del pròxim No-vembre?

De cap manera!

Això succeiria, si l'Ajuntament de Barcelona funcionés normalment, cosa que per desgracia no és així.

Perquè un municipi *puga funcionar* normalment necessita tres coses: Un regisme municipal adequat a les funcions que deü complir; un cert ambient ciutadà, o sia, una certa educació municipal de la massa ciutadana; i finalment homes aptes que'l governin.

I l'Ajuntament de Barcelona funciona a-normalment per que li manquen els dos primers factors essencials, divent-se refiar en absolut del tercer element, o sia, *dels homes*.

La llei municipal de 2 d'Octubre de 1877, sense ser tant dolenta com molts suposen sense conèixer-la, (sobre tot si's complís i fes complir) resulta altament arcàica i in-apropiada per a el govern d'una gran ciutat com Barcelona. Sobre tot és altament deficient en ço que's refereix al modo de funcionar la Corporació; igual que una Cambre legislativa; sense concurrencia dels elements tècnics i representació de tots els nuclis col-lectius que existeixen en la localitat.

Això passa avui que la tendencia és de simplificar el govern de la ciutat amb el sistema de *Gouvernement by Commision* i donar en ell representació als esmentats elements.

Per tant, a Barcelona, se li produeix aque-lla greu extorsió i violencia que's determina a tot organisme, o personalitat, tant indi-vidual com col-lectiva, que funciona segons normes que són contraries, i fins repugnen al seu peculiar modo d'ésser.

A més, Barcelona lluita amb el no menys greu inconvenient de la manca d'una certa educació municipal en la majoria, o al menys, en una bona part dels vuitcents mil habitants que de fet compta, i que indub-tablement sortirien amb un cens confeccio-nat amb tota la cura possible.

I l'exercici del govern d'una ciutat sense

aquesta educació, és difícilíssim. I ho és per la senzilla raó de que, als pocs dies d'haver estat elegits els homes que han de portar-lo, ja's determina un estat de divorci entre ço que no deuría mai separar-se, o sia, entre mandant i mandatari, entre principal i gestor, entre elector i elegit.

Aqueix estat de divorci s'ha vist a Barcelona fins en els cassos que hem tingut Ajuntaments la majoria dels quals era formada per homes d'intel·ligència, d'honoradesa i de pregon amor a la ciutat.

En aqueix cas s'hi va trobar l'Ajuntament que acabà ses tasques el 31 de Desembre de 1909. De fer l'ambient contrari a ell varen encarregar-se'n certs diaris conservadors que per pur egoïsme combaten tot allò que contribueixi a obrir pas a idees noves, encara que la seva acció sia en perjudici de la ciutat els veritables interessos de la qual demostren desconèixer.

Aquests estats de divorci serien impossibles, si la majoria o bona part del cos electoral barceloní tingués una educació municipal que li permetés judicar la tasca dels homes que governen la ciutat, i refusar les campanyes d'aquella premsa que pels motius exposats combaten a tothom per un igual: al regidor honrat i al venal, a l'intel·ligent i a l'ignorant, al que serveix a Barcelona i al que la explota.

Mes, per altra part, res de particular té aquesta manca de cultura, d'educació municipal que aquí s'observa, si's té en compte que, fins fa relativament pocs anys, el ciutadà barceloní per a res havia intervingut en el govern de la ciutat.

***

Però el cert és que amb aquestes circumstàncies el govern municipal de Barcelona és difícilíssim i exposat a un complert fracàs.

Sols designant en les vinentes eleccions, per anar en candidatura, a persones de veritable valúia, se podrà salvar en part aquesta situació crítica. Per tant, el factor HOMES ha d'ésser l'element determinant de la norma de conducta que per a llur actuació electoral han d'adoptar els partits polítics de Barcelona.

Si per a portar el major nombre d'homes que veritablement puguin fer quelcom profitós per a la ciutat són necessaries al·liances, cap d'aquestes al·liances pot ésser qualificada d'immoral ni vista amb repugnància per ningú, malgrat se tracti de nuclis polítics de criteri diametralment oposat. Perquè si bé el fi no justifica els medis, quan aquests medis se proposen impedir un estat d'immoralitat i de paràlització en el millorament de la ciutat, i com a tal una finalitat de progrés, no hi ha dret a qualificar d'immoral dita unió.

Els moments actuals són altament difícils per a les persones que porten la direcció dels diversos nuclis polítics de Barcelona, i especialment d'aquells que tenen per norma

de conducta inspirar-se en un criteri d'honoradesa.

Els homes que vagin a l'Ajuntament de Barcelona en el successiu, no n'hi ha prou amb que sien una garantia de moralitat, i amb que tinguin una certa representació social, més o menys positiva, més o menys fictícia, o que sien tant sols ço que en l'argot electoral s'en diu una *etiqueta*.

Es arribada ja l'hora de que al gran casal de la Plaça de Sant Jaume hi vagin persones que a més d'ésser una garantia de moralitat, ho sien també de competència en afers municipals, que coneguin els problemes moderns, que hagin fet quelcom més que passejar-se per les nostres Rambles, i duguin per tant gastats alguns diners en bitllets de ferrocarril.

Convé, en una paraula, que hi vagin persones que sentin els grans problemes municipals moderns, i tinguin un esperit de joventut prou fort, que, malgrat les moltes decepcions que hauràn de sofrir, per les circumstàncies anormals ja esmentades per què passa el govern de nostra ciutat, puguin arribar a implantar, quan menys, una petita part de ço que ells veuen en la seva imaginació.

Barcelona és una gran ciutat; però a Barcelona li manquen encara moltes coses de gran ciutat.

I això ho experimenta principalment aquell que ha pogut comparar Barcelona amb el que són moltes ciutats de l'extranger i fins amb poblacions d'Espanya mateix. Qui mai no ha sortit de Barcelona i no s'ha prè la molestia d'estudiar com són i com se governen les grans ciutats de l'extranger, creurà segurament que la nostra també gran ciutat, ja res necessita.

I un element d'aquesta classe, per honrat que sigui, és un element perillós, és un element que ben poca cosa podrà fer per a posar a Barcelona al nivell que li correspònd, si el cos electoral el porta a formar part del Consistori.

Un element nou, combinat amb el millor de l'antic, és el que amb probabilitats d'èxit deu anar a l'Ajuntament.

Si així no's fa, tal volta esdevingui un estat de cansanci en el cos electoral que podría ésser de fatals conseqüències per a Barcelona.

F. SANS I BUIGAS

El drac

En la diada del 11 de setembre, un bon amic, antic catalanista d'aquells a qui no deu poc la nostra Renaixença, recordava que l'any qui vé's compliran dos segles de la tràgica diada.—Caldrà, —deia,— commemorar-la amb quelcom d'extraordinari.—Un esvalot seria el que estaria més en caràcter...—vaig dir-li bromejant.—Un esvalot nó, unes vespres sicilianes; però anar a Madrid a fer-les.

L'antic catalanisme, a l'obra del qual seria ben injust no reconèixer una grandíssima utilitat, buscava massa l'enemic a fóra casa. Ja ho és odiós el Madrid polític, i ja n'hi ha causat de mals a la nostra terra. Però els qui n'hi hem fet més en tot temps hem sigut nosaltres.

Gràcies als nostres vicis, exclusivament, sufrim encara l'humiliant dependència d'aquell centre corromput, i gràcies, exclusivament, a la reacció iniciada contra aquests vicis interns, ens hem redimit en part. El dia que volgüem, la victòria serà complerta i definitiva. Cal pregonar a tota hora sense cansar-se'n que tot depèn de nosaltres, que la sort dels pobles com la dels homes individualment està en les propies mans i en les de ningú més.

Perdura entre certs elements, i es per altra part naturalíssim,—perquè els hàbits adquirits difícilment se desarrelen,— l'amor a la protesta, protesta generosa en

son principi i que, a causa d'aquesta generositat va ésser feconda, però que avui, per sí sola, és estèril i no convé que's perpetui. Ella ha malmès moltes coses, i el seu abús ha estat a punt de incapacitar-nos per tota cosa que no fós protestar.

Perdura també, encara que amb menys intensitat, aquell odi al opressor, que si un dia ens oprimí de debò, perquè érem febles, per la desunió i per la manca de consciència, avui ja no'ns pot oprimir sinó fins allà on nosaltres ho comportem. Encarar-se amb ell a n'aquestes hores és encarar-se amb una vella carcassa qui s'esfondra quasi bé amb una fantasma.

Es amb altres enemics més temibles que devem fer-ho, amb aquests enemics que tenim dins i que's diuen egoïsme, enveja, pessimisme, malfiança, grolleria d'esperit... tares de la raça que aquells qui més l'estimen haurien de procurar combatre en primer terme, perquè són les que'ns debiliten per la lluita amb l'inimic de fóra.

Tots convenim en que aquí hi hà algun drac espaventable que matar. Però el cert és que n'hi hà dos, i el més gròs es tant català com el Sant Jordi. Mort aquest, l'acabar amb l'altre serà cosa de poques taules.

Sentiment de pàtria

II

Deia, parlant del meu sentiment de pàtria, que la forma més directa d'ella me la donava la mateixa configuració de la terra catalana en els seus llocs naturals, al camp, a muntanya, més que no pas l'aplec dels fills de Catalunya.

Però, deturar el meu amor en el gaudi de la forma natural de la terra-mare, sense relacionar-lo d'alguna manera amb un afecte humà, seria més aviat una satisfacció del desig de pau personal, per via de la figuració de la natura. Com a amor de pàtria, potser pecaria de descastat.

Cercaré, doncs, un segon atribut de la pàtria, que sé no haver-me de commoure mai amb la franquesa incondicional del primer, però precis tant mateix a la harmonia del meu sentiment. I trobaré aquest segon atribut en la expressió humana de la pàtria.

Al voler-lo determinar, segons el bon instint que viu en mi, surt enfora una inclinació a l'individualisme. Faig per manera d'afigurar-me viva la expressió humana de pàtria en el conjunt dels homes catalans amb la diversitat dels seus actes, mòbils i idees, i tinc de confessar que en aquesta massa el meu sentiment de pàtria no hi descansa.

Ja vareig dir que la forma natural de la pàtria que tant vivament se m'apareix en els camps i muntanyes de Catalunya, se m'esborra en el còs de la ciutat, i que en ella hi poso el seient d'una forma per mi secundària, i menys pura, de la pàtria, manifestant-se en Necessitat i Renovació, oposadament a la Perennitat i originalitat pura, de la qual els indrets naturals de la terra catalana em són una clara meravellosa incorporació.

I això que dic, se'm reproduïx ara al voler puntualitzar, avingudament al meu bon instint, el segon atribut de pàtria, ço és la seva expressió humana.

Miro Catalunya, miro les altres nacions i veig arreu les masses mogudes per uns corrents, clamant per unes reivindicacions que no són pas manifestacions pròpies de cada terra, sinó que les imposa la època i tenen una mateixa fesomia a través de ciutats i pobles. Això són dolors de Renovació i Necessitat, talment que els mateixos Monarques n'apareixen vassalls ben sovint, i hi trobo el que fa semblants entre ells als

pobles, sent així que'l meu instint de pàtria es satisfà en la forma originària i perennal que dona a cada pàtria una fesomia diferent.

La gegantessa descastada, esclava ella mateixa de l'Inevitable, que's diu Economia, la humana brega comú a un estament, que'n diré ara socialisme, la necessitat de defensa, són a la seva faïso una activitat que va pels seus camins, també a una forma de pàtria positiva, els atributs de la qual són la major conquesta, el major mercat i el major perfeccionament dels productes.

Aqueixa acció, amb els seus estols contraris, tindrà sempre als meus ulls el segell d'Inevitable, el tèrbol color internacional que no s'assembla amb el pur, perennal, naturalment religiós de que'm parla la fesomia pròpia incommovible de la meua terra-mare.

Al costat de l'imperatiu instint de conservació que senyala en el món el domini de l'Inevitable, que és comú en una època als homes de diverses nacions, hi posaré, doncs, com a genuí de la pàtria, tal com ella em commou, un instint de conservació, també, dels orígens que m'apareixen encorporats en la pau honrada, generosa i lliure de la nostra terra oberta als cels i a l'aigua, terra de llibertat regida per la pau divina, la que ha saturat d'esperit religiós el dret i la família, on la ermita és casolana i és devota la flaire de farigola i el tirat de les comes, terra que cria reis que parlen de reialmes amb la meravellosa humil naturalitat de caps de masia, com si tota grandesa els fòs familiar, i pagesos que tenen en la paraula el dò de la magestat inspirada i sobria, mestres de parlar. Terra de miracle.

L'espiritual instint de conservació de les virtuts-arrels, més fondes i originàries que no cap exercici professional, virtuts pràctiques de l'home en família, de l'home davant de l'home, en divina llibertat, ja deslligat de la Necessitat i de les repercussions i els compromisos de l'Inevitable mundial, veu's-aquí el que'm plau imaginar-me al cercar com a segon atribut del sentiment de pàtria la expressió humana.

Però com que no puc trobar-lo pur en la massa activa dels homes, per l'heterogeni dels seus actes, mòbils i doctrines, caldrà cercar l'atribut d'expressió humana de la

meua pàtria en alguna particularitat que alhora que ens diferenci dels demés pobles, ens siga comú a tots els catalans. I únicament ho trobo això en l'hàlit tot nostre, pur sobre la massa tèrbola, hàlit que és la llengua catalana.

En ella descansa el meu amor a una expressió humana, segon atribut del meu sentiment de pàtria.

I, oh amorosa fidelitat, és als llavis de la gent de muntanya, dels camps, que aqueixa expressió humana de la pàtria m'apareix brollant de la deua mateixa! I així com deia que les més catalanes formes del pensament i de l'art que veia sobressurtir del còs esvaïdor de la ciutat s'esqueia haver-les dutes a la vida ciutadana homes de sang muntanyana o camperola, tinc la intuïció aiximateix que és a totes les pures contradetes de la terra catalana a on ens caldrà omplir-nos l'esperit si volem que la paraula surti de nosaltres amb una puresa de creació, com convé a la poesia o al discurs de cara al poble, o al sermó, que tenen de ser savis en expressar coses radicalment humanes: els dolors i alegries de la vida, el treball, les hores de la natura i els seus elements i productes, expressions totes que en la terra-mare han tingut les fonts baptismals i hi serveixen clara la seva virginitat i tota la forta precisió.

Si la forma de la pàtria, i el que més directament em corprèn d'ella, la trobava en la configuració mateixa de la terra catalana, el segon atribut, o siga la expressió humana de la pàtria, la trobo, doncs, en la llengua nostra. Tant que, adhuc en els pensaments contraris al meu bon instint, si són expressats en català, no podrà deixar-s'hi de posar alguna part del meu amor. I així la llengua catalana serà el lligam de germanor amb la massa dels homes catalans per sobre d'altres divergencies.

Però, per tant que no pot contradir el tipus pur religiós d'aquella pàtria originària, perennal, que trascendeix místicament en la forma alenant i lluminosa de la terra catalana, el meu bon instint no es satisfarà totalment d'aquella expressió humana sinó quan vagi incorporada a pensaments de perennitat harmònics amb els que amb una meravellosa mística claretat irradien de la forma transfigurada de la terra-mare. I així arribaré naturalment a la terça esfera, la més íntima de la meua pàtria, que és l'esperit religiós, el seny català. I d'ell somniaré una altra hora.

JOSEP LLEONART

ROYAL

◆ Cada tarda Tè-concert ◆ Souper-concert a la sortida dels teatres ◆

RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes

Rambla dels Estudis, núm. 8

El Saló més elegant de Barcelona per banquetes i lunchs

Elegies (*)

I

Jo us sabés mort, la recordança vostra
dins meu viuria però menys amarga:
el meu malastre esdevindria plàcid
quan dins la nit d'un remolí d'insomnis
vostra figura resplendent de gloria
es desprengué i de sa veu commosa
floris el cant de «Benamada sempre».

Jo us sabés mort, la dura llei de l'ombra
que rès respecta, ni l'Amor detura,
jo acataria—ja vençut i adicte
mon cor al seny—i amb un suprem despreci
per ma dolor serenament diria:
«Sols el Destí de ma dissort acuso!
Amant i amat per a mi fou: m'espera
molt més enllà d'a on un jorn el duia
el seu daler de conquerir la gloria,
l'ardida gloria que per mi cercava...»

I sempre avant, per mon camí llavors
faría via sens parar-me gaire,
no més el temps de fer-vos holocauste
de tot lo bò que'm fos donat i digne.

Així mon torn arribaria pròmpete
i em fóra llum de gracia la monjoia
que fita immòbil el lllindar del viure.

Saber-vos mort, més que infidel voldria.

II

Passà. De son exode l'alta via
el conduí vers mi august i gran.
Quan per primera volta apareixia
digué meravellat mon seny infant:
«D'un déu triomfaria
les lleis de saviesa disputant;
que tot en ell devé raó i mesura
i fins son rostre té
aquella serenor que don l'altura».

I és que no el veia bé.
No veia sots la falsa timidesa
aixecar-se soperb son esperit,
ni el foc de l'impuresa
llengotejar damunt sa pell ardit.
Tost el veié però, que ja el traía
un esperit pervers que's mostrà lleu
entre l'obscura ona d'harmonía
d'aquell parlar tant seu

i dins l'esguard aquell, que en altres ulls no
[nia.

Sos ulls, O quina bella prometença!
i a un temps, O damnació!

atrauen com abim d'amor immensa
mes tot seguit fan recular de pò.

Encara avui he vist la seva imatge
qui tota m'ha astorat.
Passà. Que Deu el guii en son romiatge
i ens lliuri de pecat.

III

No me'l digueu, O Amic, el mot no dit:
guaitant de vostres ulls per les clivelles
deixeu-me'l esguardar dins vostre pit
tal com en ell bon pare Temps l'ha escrit.

O lleus i gràcils lletres, com sou belles
dant-vos les mans; ni l'or ni les estrelles
fulguren com vosaltres vora'l cor
on perdura la flama que no mor!
No volgueu enlairar-vos fins al llavi,
que l'aire allí té la fredor d'un glavi
i us occiria, encar que abrigallat
fós vostre cos per un mantell brodat
ofrena de madona Poesía.

Resteu. No ha de mancar-vos companyia:
car sé que cosa meva us és plaent,
a vosaltres vindrà mon pensament
—tot hora que d'esforç es vegi lliure—
mentres perduri en mi la fe del viure.

Per tal que vostre mot m'és conegut
cal essè estrany, O Amic, al foll traüt.

CLEMENTINA ARDERIU.

Sonets del mar

Sien per a vos,
mon car Eugeni d'Ors.

III

I em deia un altre brun i trist,
tant jove, que no més ha vist
florir catorze primaveres,
això tant bell que semblarà
llir dels que obrí el verger cristià
de les llegendes enciseres:

Que una vesprada de tardor
batía el torb ses negres ales
damunt el mar, qui amb son furor
menaçava astres, ports i cales,
que vos, Senyora, vau sortir.
L'ona sentí per sa crinera
vostra mà blanca... Es va amansir
i la llepa com una fera.

IV

S'escorre en pau mon fàcil dia
com entre herbei un cequiol;
dialoguen amb ma poesia
l'onada, el llir i el rossinyol.
Si, desolat, me trobo sol
qualque vesprada, per ma via,
Jesús m'allarga la mà pia
i em dona l'or de son consol.

Ben poc fretur mon hora bella.
De tot el que, oh amor, anheles
no més voldria per a mi
poguer mirar en els ulls d'Ella
com van passant les blanques veles
que gomfla el zèfir levantí.

JOSEP GRANGER

(*) Flor Natural dels Jocs Florals d'Olot.

Els manicomis a Itàlia

I

Tal volta sia interessant exposar breument la forma en que està organitzat a Itàlia el servei dels boigs.

Comencem per dir que en aquell país el terme mig dels acullits dins els Manicomis és del 1 per 1.000; solament arriba al 2 per 1.000 a algunes regions del centre i del Nord. Aquesta xifra no és exagerada, si's pensa que els malalts de la ment a Alemanya, Suïça i Anglaterra oscil·len entre el 3 i el 4 per 1.000.

També a Itàlia com a Espanya les províncies sostenen els boigs pobres, però no tots els manicomis són provincials; n'hi ha que si, que pertanyen a les províncies, altres són d'especuladors privats, als quals les Diputacions provincials que no'n tenen envien llurs malalts, i altres són Instituts públics, autònoms, subjectes a l'anomenada llei de *Obres pïes*.

Parlem dels Manicomis provincials. Les províncies italianes no corresponen a les regions històriques, sinó que són vàquies circumscripcions administratives, filles de la pedestre imitació dels Departaments francesos. Els Consells provincials solen reunir-se de tard en tard, i la gran majoria dels consellers, precisament de la mateixa manera que a altres nacions, procedeixen de Municipis rurals, no s'interessen pel Manicomi de la capital, moltes vegades ni'l coneixen i sempre el miren no com un servei públic sinó com un càrrec o una pedanteria imposada per la llei; ¿quin concepte han de tenir, doncs, de l'hospitalització dels boigs aquestes persones, ignorants moltes d'elles, i moltes també rústegues de còs i d'esperit?

Amb freqüència deixen que desitjar els Manicomis regits per les Diputacions. La administració depèn d'elles i els metges són per llei i consuetut uns gerents responsables que han de tol·lerar l'avarícia, el misonieis-

me, la petitesa dels diputats. Aquests pensen únicament en els electors i magre és l'afecte que tenen a llur gestió, car després de tot la província no és res, ni un recinte d'interessos naturals, coordinats i ben distints ni una illa de sentiments vius, concordes i diferenciats.

No pensi ningú, de totes maneres, que la deficiència passi de cert punt; les disposicions actualment vigents, obra de Giolitti, a pesar de llur imperfecció, són bastant clares i les inspeccions no's fan esperar quan els abusos ho demanen. Ademés, n'hi ha també d'excel·lents; nosaltres en coneixem algú verdaderament notable, el d'Imola, per exemple. La Diputació de la qual depèn, conté alguns membres que són homes d'empenta i intel·ligents; el Director del Manicomi, el Prof. Ferrari, és home organitzador, i entre els altres metges, hi ha Baroncini, un dels observadors més notables de la nova generació, els treballs del qual sobre Histopatologia i Clínica mental, són bellíssims. El Manicomi d'Imola compta amb magnífics laboratoris d'anàlisi i d'investigació; allà els malalts hi són assistits tal com demana la ciència actual; els diners no s'hi malgasten en construccions inútils o antiquades; el personal abunda; hi ha una magnífica Colonia agrícola i tallers diversos on treballen els mateixos malalts; total, que amb el cost *pro persona* igual o inferior al de molts altres Manicomis mediocres, aquest té els serveis montats com els millors de tot arreu i compleix son fi de lloc per guarir i assistir els boigs.

Al Migdia les províncies sense manicomis solen reunir-se en ajustaments de tres, quatre, cinc o sis per fer-ne un comú a totes. Naturalment, la despesa d'aquests manicomis interprovincials és molt tènue; doncs com més creix llur població, menys costa per individu l'aument dels boigs; se

pot dir que no porta altre augment que el del menjar i del vestit. Pensi's però que la excessiva distancia en que's troba l'Institut de totes les províncies menys una, fa difícilíssim, impossible moltes vegades, el transport dels malalts aguts, i que la dependència de tants senyors diversos i llunyans li dona una autonomia sense frè que aviat el transforma en una casa d'especulació. Les epidèmies de tifus s'encarreguen d'aclarir aquests manicomis en certes ocasions.

Encara hi hà manicomis més dolents que els interprovincials i són els privats. És deplorable que la llei Giolitti no prohibís l'entregar els boigs pobres a mans de vulgars espectadors, i per fortuna són escassíssimes les províncies que apel·len a aquest expedient. La Diputació se posa d'acord amb el propietari, fa un contracte per una serie d'anys, promet pagar una certa suma diària per malalt i enviar a la casa aquella tots els que tingui. Es obvi que, si les províncies administren malament llurs manicomis, tant pel cantó sanitari com per l'econòmic, un especulador privat administrará molt més malament del punt de vista sanitari, mirarà sols el guany sense temença a les reclamacions de malalts inconscients, ni a la rescisió del contracte i a la vigilancia dels somnolents Consells provincials. Tals especuladors no tenen escrúpol d'atreure amb la baratura els boigs de les províncies que se'n volen despendre, i així el manicomi s'omple d'hostes involuntaris que hi estan en condicions higièniques vergonyoses, com els emigrants a la bodega dels grans vapors.

Per fortuna pels malalts d'Itàlia, ademés de l'inspecció de l'Estat, que és seriosa i freqüent, ho repetim, existeix una Associació de psiquiatres que fa l'ull viu, i hi hà els Congressos nacionals de Psiquiatria. Innombrables són els abusos que han corregit l'una i els altres i les millores a n'ells degudes; vigilen molt ibé, i gracies a llur acció dins pocs anys seràn un recort els manicomis privats.

JOAN ALZINA I MELIS

(S'acabarà).

Editorial Ibèrica, Balmes, 87. - BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Per subscripció, pagament a la bestreta

Acabat el temps de la subscripció l'obra valdrà

Preu de l'obra:

Rústega . . . . . Ptes. 35
Tela . . . . . » 45

Rústega . . . . . Ptes. 45
Tela . . . . . » 55

D'Excursió dialectal

Grat sia a Deu! Nostra excursió dialectal toca a la seva fi! I nosaltres al refer, aquest cop definitivament, la maleta per tornar a casa, sentim la fonda satisfacció del qui ha complert amb el seu deure. No totes les hores ens han sigut plaents ni còmodes ni tots els dies han apuntat clars sense boires. Convençuts però ja de temps i per experiència que una obra dialectal com la nostra requereix quelcom més que la vida de *civilitat ciutadana* amb les seves llargues tertulies i les seves penyes i els seus conciliàbuls, no dubtem un moment ni ens penedim de la feina feta, i estem disposats a repèndre-la a la millor avinentesa. Mai un se sent més encoratjat per prosseguir una ruta que quan veu i domina clarament el terme i frueix progressivament a mesura que s'hi acosta. Tal ens passa a nosaltres.

Els materials recollits per al bastiment de nostre *Atlas Lingüístic* han augmentat considerablement en les darreres excursions i fullejant a l'atzar les notes preses veiem ja estendre's sobergues una munió de *cartes* interessantíssimes, de varietats fonètiques i lèxiques impensades, i ovirem la circumscripció d'aries geogràfiques de matços de llengua, i plantem entusiasms les fites divisòries entre diferents comarques, i pressentim en mig de tot la unitat intrínseca de nostre verb adorable aparentment enterrat sota immenses llenques de territori, reapareixent no obstant, com la brotada fresca d'una vena líquida cobejada, en els indrets més enconçits i aspres. I la obra colossal de l'*Atlas linguistique de la France*, de la qual el geni d'un Gilliéron i el llarg treball pacient d'un Edmond de Sotens han fet present inestimable a la llengua francesa, veiem com va a tenir dintre pocs anys el seu complement científic en la obra similar que té empresa la «secció filològica» de nostre *Institut d'Estudis Catalans*.

I no diem res del *Diccionari*! Un dels objectes de nostra excursió era precisament també aquest inventari històric-enciclopèdic de nostre patrimoni lingüístic. Però, naturalment, nosaltres no anavem a omplir cèdules! Anavem principalment a deixar gent encarregada perquè ens en omplissin. Anavem a cercar i instruir els *col-laboradors*. En la famosa *calaixera* de Mn. Alcover ja existeixen les paperetes aplegades per milers de totes les encontrades de nostre territori. Però mancava unificar i metoditzar aquest treball de col-laboració per comprovar materials recollits i omplir buits que esperen tancats. I la col-laboració ens ha sigut refermada arreu arreu en les nostres visites, i per tot hem trobat gent entusiasta i disposta a secundar-nos en la tasca. Qui no se sent satisfet davant d'una perspectiva tant fala-

guera? Entre Catalunya, les Balears, València, Rosselló i Sardènia, contem amb uns dos cents amics de la Obra. Era aquest el nombre aproximat que somniàvem i que no ha fallat un cop feta la suma. Lletres rebudes sovint de Llevant i de Ponent, acusen ansietat per començar la feina, que s'ha de distribuir mensualment, i demanen aclaracions i ens sotmeten dubtes a consulta. Es la febre d'un exèrcit preparat a la lluita que espera solament oïr la consigna. La obra del *Diccionari General de la Llengua Catalana* ha de ser, donada la seva naturalesa, molt més llarga i laboriosa que la de l'*Atlas*. Però no hi fa res mentres comptem amb l'ajuda desinteressada de nobles patricis. A més que la formació de l'*Atlas* és ja en principi de necessitat absoluta per la perfecta elaboració del *Diccionari* tal com el té planejar l'*Institut de la Llengua Catalana*. L'*Atlas* serà la basa ferma per a la resolució d'una infinitat de punts obscurs d'ordre geogràfic en l'història de nostra parla, i amb la claretat eloqüent dels seus mapes ens dona-

rà sovint i sense molts esforços la clau etimològica de moltes expressions fins avui enigmàtiques.

Per ço ens donem per satisfets de la feina feta; per ço no'ns penedim de les llargues setmanes d'isolament per poblets i viles, vagant moltes voltes forasters i incògnits per terres estranyes com exploradors sospitosos de riqueses ocultes. Per ço a l'acabar l'eixida i abans de tornar-nos a fixar definitivament a Barcelona, ens arribem a nostre humil poblet de muntanya a saludar gojosos els pares que'ns estàn esperant amb ansia i eixim al porxo assoliat de bugada estesa que el ventet fa batre triomfant com per a saludar-nos, i atronem els horts enso-pits de darrera les cases ensonyades enge-gant la carrabina de gala o traient el rovell del petit *gocet* de viatge que durant tants dies i dies ens ha acompanyat inofensiu al bell fons de la butxaca.

P. BARNILS

Centelles, 29 Juliol de 1913.

RON BACARDI

Olimpisme

La nostra situació. — Jocs Olímpics. — L'any vinent a París. — La VI Olimpíada de Berlín en 1916. — Per què no podem anar-hi?

Els que hem seguit atentament el moviment sportiu i d'educació física de la nostra terra en aquests darrers anys, ens mostrem més que satisfets, orgullosos d'una obra els resultats de la qual han estat una real transformació de les costums de la nostra generació.

És realment respectable la massa del nostre jovent que acut constantment a cultivar baix totes formes les seves facultats físiques amb una constància, amb un entusiasme i amb una serietat realment d'alabar; no sols pels beneficis individuals que se'n deriven, sinó per endur-se'n al seu darrera la grossa massa de la nostra gent que ha desertat en bloc de cafès i llocs tancats, per anar a beneficiar-se de l'aire lliure, tot encoratjant els practicants dels sports.

Pel nombre són respectables, però sobre tot pels resultats obtinguts fins ara que'ns donen el dret de demanar un lloc en el concert mundial. Perquè fins els més exigents s'han pogut convèncer que'ls nostres tiradors i futbolistes, remers i nedadors, etzètera, etzètera, valen tant com els d'altres països, i preparats com correspon, alguns cops els són superiors.

Això ens dóna dret, a pesar de les aparicions particulars d'algún grupet aïllat, a fer acte de presència col·lectiu i complert, als Jocs Olímpics.

***

La felix iniciativa del Baró de Coubertin de restaurar els Jocs de les antigues civilitzacions, fou acceptada unanimitat, i la seva proclamació solemne fou a París el 23 de Juny de 1894.

Com a conseqüència, la I Olimpíada de l'era present fou celebrada solemnement a Atenes dos anys després, en el seu antic Stadi de marbre, reconstruït; i de llavors ençà cada quatre anys, a París (1900), Sant Lluís (E. U.) (1904), Londres (1908), i Stockolm (1912), han vingut celebrant-se importantíssims aplecs mundials dels millors atletes de cada nació, rivalitzant entre ells per l'honor de figurar en primer lloc.

A aquestes festes que ha portat a compliment el Comitè Olímpic Internacional, així com els Congressos de 1897 a Le Havre (Higiene moral i pedagogia sportives), de 1905 a Brusel·les (Tècnica dels exercicis físics), París 1906 (Arts, lletres i sports), i a Lausanne fa quatre mesos (Psicologia sportiva); no hi hem intervingut nosaltres en el més mínim, ni com a actors ni tant sols com a espectadors, amb tot i figurar fa

anys en el dit Comitè un representant oficial d'Espanya, el Marquès de Villamejor, que fins aquest any no ha curat de constituir un Comitè Nacional i, afadigat, no ha fet res més.

***

El mes de Juny vinent han de fer-se a París un seguit de festes per a celebrar el XX Aniversari de la restauració dels Jocs Olímpics, així com un Congrés per a tractar de redactar un Programa Mínim de cada Olimpíada, i tractar ademés altres temes, com definició dels aficionats, edat mínima dels concurrents, admisió de les dones, nombre d'inscripcions per prova, reglaments tècnics, jurats, etc.

Els Congresistes seràn obsequiats amb recepcions i festes pel Comitè Olímpic, President de la República, Ministres, Ajuntament, etc., festes d'esgrima, nàutica, sport i art eqüestre, dinars, excursions, etc. Sembla, ademés, que en son honor se faràn altres festes sportives internacionals.

Apart això que és immediat, en 1916, a Berlín, té de fer-se la VI Olimpíada, per a la qual els alemanys han ja bastit un superb Estadi, inaugurat amb motiu de les bodes de plata del seu Emperador.

***

D'ací i d'allà s'aixequen algunes veus ail·lades, demanant que a les citades festes el nostre país hi concorri, per a fer al menys acte de presència; i seguint l'exemple d'Anglaterra que vol rependre el primer lloc perdut l'any passat, dels Estats Units que volen passar de constants segons a primers, de Suecia que havent quedat en primer lloc l'any

passat, vol conservar el seu lloc d'honor, i sobre tot d'Alemanya que vol provar que dintre de casa seva no tem ningú; seguint l'exemple de totes aquestes nacions, fortes atlèticament com en tots els ordres (car l'un progrés va estretament lligat amb l'altre), cal que'ns preparem amb temps i conscientment.

Entre nosaltres, amb tantes o més condicions que altres països, se practiquen constantment els sports atlètics, i en alguns s'arriba a resultats altament interessants. Doncs, partint d'aquesta base, per què no s'organitza l'Atletisme espanyol, servint com a llaç d'unió el Comitè O. E.?

Aquests senyors que, com el gos de l'hortolà, no fan ni deixen fer, han arribat amb grans treballs a constituir-se, però no sabem que s'hagin posat en relacions amb els Clubs atlètics, ni publicat reglaments, ni organitzat proves de selecció locals o regionals per arribar a tenir un equip nacional ben triat; en una paraula, no han fet res ni tant sols han contribuït en el més mínim a fer conèixer la seva raó d'existència.

Hem d'estar indefinidament a la mercè d'uns inútils o ganduls? Heu's-aquí ço que s'hauria d'estudiar detingudament per interès sportiu, per patriotisme.

JOSEP ELIAS I JUNCOSA
Corredices

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdguer i a la nostra Administració.
Preu: 2 pessetes

Els catalans a Grècia

Els castells catalans de la Grècia continental

per Antoni Rubió i Lluch, traducció de Jordi N. Mavrakis.

El grau de desenrotllament de la civilització del conqueridor d'un poble estranger, d'igual manera que les tendències del conquistat en la seva nova situació, se mostren per les manifestacions de la paraula, de l'art i de l'arquitectura que va deixar, per llei natural, el primer, a l'abandonar un dia aquell país.

Per no citar exemples prou coneguts per tothom respecte a conquistadors que han passat per la nostra terra i per tenir més relació respecte l'assumpte que avui tracto, és a dir, dels castells catalans, sigui'm permès, a fi de provar la meua observació, recordar la conducta d'Anglaterra en els temps obscurs del protectorat (?) en vers les allavors dissortades illes jòniques, i per tant la

meua patria Cefalonia, la qual per tal concepte conec més que les altres illes.

L'afectuosa protectora de les tiranitzades illes jòniques havia construït presons amb espessíssimes muralles i dintre hi havia oberts forats de diàmetre inferior a un metre; arreu empresonava els patriotes i havia creuat l'illa de camins per tal que hi pogués conduir en tot moment ses tropes a qualsevol punt de l'illa, a fi d'ofegar en la gola dels seus esclaus, segons creia, tot crit de llibertat.

Però els catalans no foren així. Ells no van tacar llur memoria amb aquell detestable estigma.

Es veritat que aquell estol català d'hèroes i dimonis era guiat per l'esperit de la destrucció i de la venjança i que va acabar de trocejar la ja esqueixada púrpura dels emperadors de Bizanci, però el govern llur encara que feudal, estava basat en l'igualtat

de drets civils, com diu el Sr. Rubió i Lluch, en altre treball seu intitolat «Cultura i llengua dels catalans a Grècia» que traduït pel mateix Sr. Mavrakis es publicà en 1900 en l'important periòdic d'Atenes *Armonia*.

Es veritat que la dominació catalana a Grècia oposà gran resistència contra el predominí de la civilització i llengua dels vençuts, però així i tot, no va corrompre, tal com ho feren la italiana i la francesa, llevat d'alguna molt petita excepció, la llengua grega, ans bé, va ésser causa de que la Grècia sempre immortal obligués a dir, de nou, al vencedor, el «*Græcia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio*». Per altra part, hi introduí una civilització estable, liberal, respectuosa amb les creències del país. Això dona un nou aspecte de la fesomia moral del vencedor als ulls del vençut.

Es veritat que aquell exèrcit procurà arribar valent-se de tots els medis al fi que s'havia proposat per endavant, però era un poble que aquí, lluny de la seva patria, va mantenir el còdic civil «Les costums de Barcelona», aquella admirable recopilació que no varen traduir al grec com s'havia fet amb els «Assises», i ademés deixà intacta la literatura dels vençuts, perquè no va teixir aquelles, per altra part interessants noveles franceses «Pierre et Maguelonne», i «Floire et Blanchefleur».

Els catalans no dubtaren, al contrari dels anglesos (per no abandonar el primer exemple) en anomenar modestament «castell de Cetines» l'Acròpolis, en lloc d'emprar qualsevol nom català més fàcil per a ells.

Els catalans foren els que varen obrir un rialler camp espiritual, en el que's va sentir d'una manera més delicada la visió encisadora d'aquella tràgica ciutat en altre temps coronada de flors, pels seus monuments, d'aquella ciutat antiga, «noble e molt famosa, qui donà leys a Roma, ... aquell estudi famós en lo qual la ciencia de conèixer deu se aprenia», com exclamava Curial, l'hèroe de la cavalleresca novela catalana. No són, per ventura, prohoms catalano-aragonesos com l'Heredia aquells vencedors que amb llur elogi sobre l'Acròpolis feren realçar «ad sidera» el bizantinisme, l'helenisme, al contrari dels francs que en temps d'Honorí III anomenaren nova Galia la Grècia que subjugaren?

Veu's-aquí encara altra diferencia de la dominació catalana respecte de tota altra, a Grècia. Els catalans, indiferents respecte a qualsevol senyor, una volta se feren amos de la Grècia tractaren amb ella com de potencia a potencia, ben al contrari de l'Anglaterra que, per exemple, se va servir de les illes jòniques, del seu conestable, de cadenes i de tota mena de suplicis, de barcos pontons i de presons.

Tal és, en línies generals, el procés de la dominació catalana a Grècia, la historia dels castells i torres, de la qual, des de llur antic temps i en particular respecte al període de

aquella dominació, història amb seriosa erudició, amb científica autoritat i elegància el conegudíssim investigador de l'Edat Mitjana Sr. D. Antoni Rubió i Lluch, professor a l'Universitat de Barcelona, en la seva monografia esmentada sobre'ls castells catalans de la Grècia continental, la qual ha traduït al grec d'una manera exacta i elegant i acaba de publicar pulcrament editada el Sr. Jordi N. Mavrakis, prou conegut per ésser el traductor d'altres obres del mateix escriptor.

El llibre és digne de consideració, perquè l'autor hi tracta de resoldre, amb perspicacitat judici i gairebé sempre amb fortuna, difícils problemes científics, sobre l'origen i temps dels castells i torres de Libadia, Siderocastron (Eraclea), Lamia, Neopatria (Hipete), Tebes i Salona, procurant fixar amb precisió l'emplaçament i noms d'aquells castells i torres mig-evuls ocupats pels catalans.

Com a grec i com a cosmopolita, endrecem les nostres felicitacions a l'autor i al traductor.

DR. N. LIBADAS

(Traducció de l'*Efemeris* d'Atenes.)

DEL PASSAT

Una exclamació Catalana

Selvatges, ombrívols i del tot incívils foren certament els catalans que d'una manera inesperada s'apoderaren d'Atenes després de la catàstrofe dels cavallers francs.

Els nous conqueridors consideraven desseguida com una obligació contraure matrimoni amb les viudes i les filles de llurs predecessors, les quals, segons l'historiador, en altra temps «ni tant sols els haguessin volgut per portar-los l'aigua per a rentar-se».

Hi hà, però, indicis de que com marits no varen ésser indignes d'elles, les quals per causa de llur superioritat continuaven essent llurs verdaderes senyores.

De totes maneres, en l'espai de 77 anys que durà la dominació catalana els dominadors progressaren molt mercès als matrimonis llurs amb descendents de diferents patricis. Així Frederic d'Aragó es va casar amb Marula, senyora de Karistos, Egina, Zeitun, Gardiki, i altres 18 torres en les encontrades d'Atenes i Tessalia, famosa per la seva bellesa i dolçor de caràcter. Sobre tot es degué a l'elevació al govern ducal de diferents prínceps o lloctinents allí enviats.

Cal citar com el principal entre aquests dominadors espanyols, Pere, rei d'Aragó i duc d'Atenes en 1380.

Pere era persona instruïda i poeta. Ho prova l'admiració que va sentir per l'Acròpolis. L'elogi que'n feu, pel qual la califica com «el més preciós encant del mon», s'ha salvat.

Inesperades coincidències han fet que jo sentís aquest mateix elogi en forma d'ex-

clamació i en la seva llengua original, davant del Partenon.

Una il·lusió va tenir el savi historiador de Barcelona, D. Antoni Rubió i Lluch: visitar Atenes.

Quan les seves ocupacions li varen permetre es posà en camí ple de joia.

Una nit mentre el vaixell s'atancava a les terres gregues, havia pregat al capità que se'l desvetllés a l'aubada, quan tot just apareguessin les línees de les muntanyes de la seva Grècia.

Així es feu en efecte. Va córrer el pont! mes, oh dissort!

Segurament per voler de l'esperit maligne que sembla enfellonir-se sempre que en nosaltres s'engendren nobles aspiracions, en aquell mateix instant i sobtadament se sentí malalt d'un, del millor precisament, dels seus ulls. El vapor arribà a les aigües

gregues, però ell no va poder veure les siluetes de les muntanyes.

Arribà a Atenes per a fugir-ne malalt al cap de pocs dies. Emperò, abans va volguer, de totes passades, visitar l'Acròpolis.

El vaig conduir amb l'afecte que tothom deu sentir per un entusiasta filhelènic, i arribarem davant del Partenon.

«Quelcom veig de la seva grandesa — me digué, — però voldria saludar-lo amb la meua llengua, repetint l'elogi del meu rei i duc d'Atenes, Pere».

El vaig deixar sol, apoiant-se en el seu bastó i me vaig fer endarrera una mica.

I a les hores, ple d'entusiasme, les mans alçades, exclamà, amb veu forta i tremolosa: «La pus richa joia que al mon sia», i novament apoiant-se al meu braç retornà a la ciutat dels seus ensomnis.

(Traduït de l'*Estia* d'Atenes).

La peresa d'Espanya

Ives Guyot, ministre que fou de la república francesa, publica en *Le Journal des Economistes* del passat Agost un article ocupant-se de les crisis econòmiques. Al estudiar l'excés de producció com una de les llurs causes parla de la opinió de M. G. de Laveleye qui en 1879 declarava amb tò de plany des del *Moniteur des Intérêts matériels* «que tout était fait en Angleterre, en Belgique, en France! Les grands travaux publics étaient terminés. De même en Hollande et en Italie. De même en Espagne, qui avait désormais droit a sa paresse légendaire».

El text anterior, inexactament transcrit, irònicament exposat per Ives Guyot, no ha produït en mi cap impressió formidable. Altres textos llegits en la premsa estrangera venen a mi talment com un cop de fuet. Mes aquell no: ha entrat mansament, sense resistència de l'esperit. Perquè encara que es tracti d'una afirmació que abraça una col·lectivitat, i per tant enclou el perill d'ésser en bona part falsa, hem de confessar amb dolor que Espanya de fa sigles no treballa amb aquell daler, constància i entusiasme que porten els pobles per vies de prosperitat.

Espanya ha tingut sempre una preferència marcadíssima per les belles arts i per la guerra. Un desvetllament integral de les energies mai s'hi és vist. La època que's dona generalment per més gloriosa, o sia el sigle XVI, ho és per el floriment esplèndid de les arts esmentades.

Busquem en canvi moments de vigor i poiança en l'ordre econòmic, i veurem que migrats resulten. Ha sigut tanta la ignorància dels espanyols en matèries econòmiques que fins s'han conduït com infants, en ocasions. Quan després del descobriment

d'Amèrica arribaren a la península els vaixells amb enormes carregaments de metalls preciosos, encunyaren la moneda a proporció, i en tant visqueren allunyats de les fonts veritables de la riquesa. Aquella bona i simplicitat gent creien que amb la moneda metàlica ne tenien prou per a anar vivint. Heu's-aquí perquè les nacions sense o amb poques mines llucaren les excel·lències del mercat espanyol, i ens abocaren les llurs mercaderies. L'actitut de les nacions productores envers Espanya originà el sistema mercantilista.

Autors aciençats dels segles XVI i XVII, com en Navarrete, traspuen en llurs obres les idees d'una general peresa més manifesta i evident en les classes altes. L'any 1643, escrivia Sor Maria de Agreda a Felip IV: «Confieso ingenuamente que estos reinos y monarquía de vuestra majestad están en conocido peligro y en grande aprieto; y el hacer entre reyes católicos guerras y discusiones es castigo del Altísimo para solicitar su enmienda en los delitos en que haya sido ofendido», i afegeix: «vuestra majestad y sus reinos están pobres y todos los que andan en la masa están prósperos y ricos». Així anàrem a una creixent formidable decadència per la qual Espanya estigué a punt de desaparèixer del mapa.

De plè en el sigle XVIII, sembla que vol operar-se una reacció. Adquireixen més importància les qüestions relatives a la producció material i s'estampen obres d'*Economía* i es realitzen viatges per Europa a l'objecte de importar reformes útils. Entre altres homes dignes d'esment figuren Ustariz, Ulloa, Zavala i Guillèm Wart, ministre de Ferràn VI, al qual pertany la notable obra *Proyecto económico*.

Les institucions científiques i econòmiques

ques creades i les vies de comunicació establertes — principalment en els regnats de Ferràn VI i Carles III — foren degudes a una encertada direcció política més que a una millora de les habituts dels ciutadans.

Durant el segle 19 tota la terra d'Espanya es taca amb la sang de les lluites fratricides, les quals constitueixen la part sobressortint de la història vuitcentista. I fins els nostres dies així hem continuat gairebé sense moments de repòs; per això i per ésser curta i mal repartida la nostra activitat, Espanya es troba feble. Perquè altres pobles hi hà, el francès per mostra, que ha tingut com l'espanyol guerres continuades, però el seu amor a l'estudi i al treball fecondant, els han salvat duent-los a una situació econòmica envejable. Ja sé que França és un país especialment afavorit per la Natura, però també que els francesos amb les obres dels espanyols no tindrien la força ni la influència mundial que gaudeixen.

La ploma a l'escriure de tot això no sab deixar en oblit aquells fragments de la *Oda a Espanya*, plens d'aquell foc sagrat amb que En Maragall encenia totes les seves paraules:

T'han parlat massa—dels saguntins
i dels qui per la Patria moren:
les teves glories—i els teus records,
records i glories—no més de morts:
has viscut trista.

Massa pensaves—en ton honor
i massa poc en el teu viure,
tràgica duies—a mort els fills,
te satisfies—d'honres mortals,
i eren tes festes—els funerals,
oh trista Espanya!

Pensem que dels països pobres tothom en fuig. La emigració per causa de misèria i de malestar social existirà com un flagell per Espanya, mentres no hi hagi un canvi radical en el procedir de la majoria.

Els catalans (1) que amb els de Vasconia anem al davant del moviment de reconstitució, som els que devem cridar fortament als ajeguts, no sigui que la mort vingui mentres dormim.

JOSEP M. OMAR I GELPI

(1) Deia en Cadalso en la segona meitat del segle XVIII: «Los catalanes son los pueblos más industriados de España. Manufacturas, pesca, navegación, comercio, asientos, son cosas apenas conocidas en otras provincias de la península, respecto de los catalanes. No solo son útiles en la paz sino del mayor servicio en la guerra. Fundición de cañones, fábricas de armas, vestuario y monturas para ejército, conducción de artillería, municiones y viveres, formación de tropas ligeras de excelente calidad; todo esto sale de Cataluña. Los campos se cultivan, la población se aumenta, los caudales crecen, y en suma, parece estar aquella nación mil leguas de la gallega, andaluza y castellana» (Cartas marruecas, XXVI) I en Jovellanos a darrers de la mateixa centúria: «La agricultura e industria de Cataluña han ido siempre a más, mientras en Castilla siempre a menos» Informe sobre la ley agraria —Del comercio interior en general.)

El millor **Café** és el torrefacte de **La estrella**.—Carme (Davant de Betlem).

Del metamorfisme d'una nacionalitat pel llenguatge

Sota aquest títol publica Raoul de la Grasserie en el número corresponent a Setembre de la *Revue Philosophique de la France et de l'Etranger*, un interessant article que extractem pels nostres llegidors.

Un dels fets—comença dient—més curiosos i potser menys remarcats, és la sorprenent semblança de certs fenòmens purament biològics amb altres de psicològics, als quals no sempre es dona el mateix nom, però els convendria certament. Vet-aquí, per exemple, la sensació física de la repugnància i la del gust o apetència, sia per certs aliments o bé per tots ells, individual o compartida per tothom, permanent o temporal: sensacions semblants experimenta la psiquis davant els nodriments mentals, per dir-ho així, que té necessitat d'absorbir, i que unes voltes li repugnen i altres li produeixen un viu apetit, segons llur naturalesa i segons el moment. I no és això tot, sinó que sovint s'estableix una concordança momentània, un sincronisme entre la repugnància física i la moral, provocades l'una per l'altra. El cos i l'esperit presenten entre sí remarcables semblances.

Els fenòmens que acabem de senyalar se observen en l'home, però n'hi han d'altres que presenten el mateix *dualisme*, dels quals l'un se produeix en ell, i l'altre fora d'ell; l'un té el caràcter natural que havem senyalat, i l'altre el caràcter mental. Es un d'aquests qui, comparat amb el qui li correspon, farà l'objecte del present estudi. Se tracta del *metamorfisme*.

Vet-aquí en què consisteix essencialment aquest fenomen ben conegut. A voltes, quant dugues roques estàn en contacte,—més que en contacte,—penetrades l'una per l'altra, no té lloc entre elles una simple mescla, ni una combinació, com en certes accions químiques, sinó una veritable transsubstanciació, és a dir, que una de les matèries canvia enterament de naturalesa i devé l'altra. La causa qui produeix aquests efectes pot ser la calor o bé una forta pressió. La fusió no és sempre necessària perquè s'acompleixi un canvi de textura. Poden comparar-se aquests fets a la cementació per la qual se converteix el ferro en acer, fenomen qui no's limita al punt de contacte, sinó que's propaga a l'interior del metall.

Vet-aquí algunes aplicacions dels diferents processos del metamorfisme mineral. Les roques volcàniques, per exemple, qui en el moment de llur erupció, han vingut a la llum a l'estat de fusió ignia, exerceixen sobre les roques atravessades efectes qui en canvien l'aspecte i la naturalesa, però no s'estenen més enllà d'alguns metres, és a

dir, que la creta ha sigut sovint transformada en marbre al contacte de filons de basalt: allavors és la calor qui ha obrat aquest resultat. Les roques granítiques i porfíriques se crestallitzen sota l'influència de disolvents qui tenen entre ells elements nous. Així és com al contacte del granit els esquistes argilosos són sovint silicificats, i això a una gran distància, fins a centenars de metres. En fi, la roca ha devingut fullada sota l'influència de pressions laterals enormes, i al mateix temps ha prè una textura crestallina. D'igual manera també argiles molles i plàstiques han devingut fulls piçarrosos. Aquest darrer metamorfisme és molt més vast, i s'estén a tota la regió on els moviments del sòl han tingut lloc.

El punt essencial és la transformació qui s'opera al contacte d'una substància estranya, la substanciació ja senyalada.

El mateix procés, se reproduïx fora del regne mineral? I fins no s'estendria més arribant a una assimilació completa del cos penetrant, no ja a una simple transformació molecular? Superficialment, això podria afirmar-se desseguida. L'aliment ingerit se transforma ràpidament per la digestió en la substància mateixa de l'individu qui l'ha absorbit. En la generació també's podria constatar un fet anàleg. Les idees religioses de molts de pobles, dins el totemisme o bé dins les institucions teofàniques, han invocat una nova transsubstanciació ideal, fundant-la damunt una idea anàlega.

Però és en la formació de les diverses races i de les diverses nacions humanes que nosaltres en trobem una de molt important que estudiem aquí.

N'hi ha de dues classes: l'una és relativa a les races humanes, a l'element material de l'humanitat; l'altre ho és a les nacions, a l'element psíquic de la mateixa.

Ja se sab el què distingeix la raça de la nació, per més que les relacions entre elles sien tantes que a primera vista se confonen; aquesta confusió fins ha sigut un error general, que després ha desaparegut. Sens dubte hi ha moltes races, unes dolicocefàles, les altres brachicéfales, però n'hi ha molt poques de pures; la major part, les qui semblen més homogènies, la francesa, l'alemanya, són, cascuna de son costat, molt mesclades; per consegüent, no són ja races naturals, sinó races artificials el que's troba. Estats o nacions, el qui és molt diferent. No obstant, elles són homogènies en llur organització. La raça correspon, per dir-ho així, al parentesc material entre els homes, i la nació a llur parentesc espiritual. Com s'és formada aquesta darrera? En el curs de l'història, per la proximitat i les relacions in-

cessants, els interessos comuns, la comunitat del llenguatge, mil contactes quotidians.

Doncs els homes i els grupus qui se'n componen, han sofert un doble metamorfisme en llurs dues parts components més damunt senyalades: la física i la psicològica.

En quant al físic, se tracta ben bé de races. Originariament elles han sigut distintes sens dubte, però més tart s'han acostat a llur manera pel fet de la generació creuada i del mestijatge. Es sabut que l'hibridesa entre elles resulta d'aquest procés. Hi ha hagut tantost genesis completa, tantost disgenesis, el creuament és més o menys fàcil. A les primeres al·liances, cap absorció d'una raça per l'altra, cap metamorfisme complet se produeix; el rebrot és mixte, però sovint és absorbit més tart per retorn a l'una de les dues races. No tenim d'ocupar-nos-en aquí.

En quant al moral i a l'intel·lectual, en lo que atany al caràcter, no's tracta ja de la raça; sinó de la nació, dels homes qui se són assimilats més o menys baix d'aquest concepte els uns als altres. La nació té la raça per basa, certament, però una multitud de fets històrics, geogràfics o altres, n'han fet desviar i han pogut crear lligams completament nous. No cal però confondre-la amb l'Estat. Aquest està plenament organitzat, jerarquitzat. La nació pot no trobar-se més que coordinada, fins no ésser, o haver deixat d'ésser, autònoma. Però basta que els trets generals de son caràcter s'hagin fet comuns, no sempre per una voluntat expressa, sinó sovint per una raça parcialment comuna servint de substratum i pels altres elements ètnics més essencials: la religió, la constitució política, els interessos econòmics, el país, i sobre tot, com veurem, el llenguatge. Sens dubte, un d'aquests elements pot mancar, més el conjunt, encara que així afeblit, no ha perdut la seva unitat.

Una nació, és a dir, per definició, un grupu d'homes entre els quals se són establides totes aquestes semblances, forma bé una *unitat humana homogenia*, que's pot, enfront de les altres unitats constituïdes d'igual menera, considerar com un sol home des del punt de vista mental; és, amb una paraula, un caràcter, una societat formant individu, del mateix modo que en mineralogia tal mineral crestallitzat d'igual faisó que tal altre és de la mateixa família natural. Ella es forma de diverses maneres, com

tot conglomerat orgànic o superorgànic, i alguns dels seus medis de formació són els mateixos que els de certs conglomerats materials; i aquí podem retrobar l'estreta analogia que havem constatat al començament, entre les dues classes de fenòmens, els de la nació i els de l'esperit humà, principalment el que estudiem, el del metamorfisme, és a dir, de la transformació d'una substància, sia en la seva essència o en la seva estructura, pel contacte i l'influència d'una altra substància. Aquí és la d'una nació en son caràcter i sos trets principals al contacte d'una altra nació de raça, de religió, de tendències diferents, tant perfectes, que s'acaba per no poder distingir-les més que a la llarga, o remuntant a llur història.

Aquest metamorfisme ètnic se realitza sota l'imperi de varis agents extrany, de la mateixa manera que el metamorfisme químic sota l'acció de factors de diferents natures, pàs de cossos ignis o líquits, etc.; aquí és sota l'acció de religions, de polítiques, d'elements econòmics; però un sobre tot posseeix una acció de les més enèrgiques, i fins podria considerar-se'l sovint com a la causa única i sovint com a l'efecte, això és el llenguatge. Es ell qui, per tota la resta, caracteritza un poble, és això que nosaltres volem demostrar. Una nació qui canvia de llenguatge, canvia per això mateix d'ànima; el conqueridor qui la vol absorbir empra sempre aquest medi, la supressió del seu idioma, i això basta, a menys que no

vulga exterminar-la, com a voltes en les guerres selvatges i antigues. A son torn la nació llarg temps inerta, comença per ressuscitar son llenguatge, abans i tot de pendre les armes; en ell està son invisible, però son més indispensable instrument, com tota l'història ho prova. El pà pot mancar, fins el sol mateix qui el produeix, regnar per tot arreu la servitut, les religions desaparèixer; mentres el llenguatge d'un poble sobreviu, sa supressió com a nació no és definitiva. Però, si desapareix enterament, la metamorfosi ètnica és integralment acomplida, la nacionalitat penetrada al contacte d'una altra veïna no serà més ella mateixa, caldrà esborrar-la del mapa del món en profit o en detriment del conjunt, poc importa això per ara des del punt de vista que ens ocupa, el de constatar un fenomen social de metamorfisme.

Havem d'estudiar successivament dos estats dins aquest procés; primer: la nacionalitat de què's tracti experimenta cada vegada més al contacte d'una altra la seva influencia assimilatriu, assimilació qui acaba per atènyer el llenguatge i aleshores destrueix tota autonomia; segon: abans d'arribar a aquest aniquilament total, la nacionalitat remunta cap a l'autonomia parcial, suficient per assegurar sa supervivença, reconstruint amb un esforç ses institucions anteriors, la seva autonomia primitiva i completa, pel mateix medi.

(Seguirà).

De la Premsa

El conservadurisme dels revolucionaris

Per als obrers catalans

Els obrers, a Catalunya empleen el castellà com a llengua escrita i sovint com a llengua parlada en sos actes. Sindicats de resistència, agrupacions polítiques, comissions de vaga, periòdics obreristes, usen tothora la llengua castellana. L'idioma oficial dels obrers catalans és el castellà.

¿Perquè? Jo m'ho he preguntat sovint, i he meditat llargament al voltant de la pregunta. De les meves meditacions he

tret la convicció que l'ús del castellà pels obrers catalans és un cas de conservadurisme inconscient. I consti bé que a tal conclusió he arribat seguint el camí d'un curiós que fa una enquesta, i no el camí d'un patriota que vol fer pro-sèlits.

¿Perquè empleen el castellà aqueixos treballadors nostres? Penseu-hi. Pensint'ho ells mateixos. L'empleen perquè es la llengua oficial, perquè és la llengua

JOIERIA * PLATERIA * RELLOTGERIA
CABRÉ

RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30

Garantia absoluta en tots els objectes ♦ Economia en els preus

de l'Estat. Es a dir, per la mateixa raó que l'empleen els buròcrates. Pot imaginar-se una docilitat més gran, un ajupiment més complet? Aqueixos homes, encesos sovint pel vent flamejant de l'ideal revolucionari, fàcils a la rebel·lió, enemics de l'Estat burgès i de la gent que'l dirigeix i que'l serveix, se deixen imposar una llengua estranya, mansament, sense protestar, sense planyè's, sense ni sentir el pes de l'imposició. Aquell mateix home que's redreça per la més lleu punxada a la seva dignitat individual, sofreix la burxada fonda que's dona, a una cosa tant viva, tant propia, tant seva, tant lligada amb el seu esperit i la seva sang com és la llengua.

Que el patró li doni una ordre humiliant, que un funcionari o un agent de la força pública, per exemple, el tracti amb menyspreu, amb to de superioritat..., i a l'obrer català el cor li bota de rabia, i un llampec d'ira li llueix en els ulls. Tot ell se sent retorçat per una revolta nobilíssima, però ve l'Estat dominador, i imposa a la terra catalana una llengua que no és la seva; i aquell mateix obrer s'hi conforma, i usa la llengua estranya, no sols quan se l'obliga forçosament a fer-ho, sinó en molts altres casos en què s'en podria ben estar. Esquiava davant els manaments de l'Estat, en això de la llengua l'obeeix sol·lícit.

Aquesta obediència està tota sadollada d'esperit conservador i conformista. Castella ha imposat la llengua a Catalunya, l'ha feta oficial en la nostra patria; i els obrers catalans l'accepten i la fan també oficial en les seves organitzacions i en les seves propagandes. Això els obrers de la Catalunya espanyola. Els de la Catalunya francesa, com que allí mana un altre Estat, creuen a aquest i usen la llengua francesa. Si l'Estat dominador fós l'anglès, usarien la llengua anglesa; si fós l'italià, l'italiana; si fós el rus, la russa. En aquesta qüestió l'Estat no té més que manar per a ésser obeït pels nostres més violents revolucionaris. Molts d'ells, de l'Estat no acaten ni els codis, ni els Parlaments, ni les lleis, ni

els tribunals ni les autoritats; però acaten de bon grat la llengua oficial. Curiosíssim conservadurisme.

*
*
*

Ja sento algú que'm diu: «Empleem el castellà per a que ens entenguin tots els obrers espanyols. A Catalunya hi ha molts obrers que no són de la terra i que no entenen el català». L'escusa és paupèrrima. Si hi ha no catalans a Catalunya, lògic és que s'entenguin amb els catalans aprenent ells el català, i no parlant els catalans el castellà. És clar que sempre convindria emprar aquest en determinats casos. Més la llengua usual, normal, de les organitzacions obreres catalanes hauria d'ésser el català. I hauria d'ésser així, no solament en virtut dels drets col·lectius de Catalunya, sinó per respecte a aqueixa cosa tant personal, tant de l'home com és la parla. Car la llengua no és pas de la terra, ni de les muntanyes, ni dels rius, ni dels monuments antics, ni de les tombes seculares: és dels catalans, dels homes catalans, dels catalans que moriren i dels qui viuen. La llengua és un troç de la nostra personalitat; la llibertat i l'espontaneïtat del seu ús tenen el mateix fonament i la mateixa valua que la llibertat dels nostres moviments corporals i que la llibertat del pensament i de la consciència.

Com guanyaria en riquesa espiritual la classe obrera catalana si es tregués del damunt aqueixa lletja i feixuga roba de disfrega que és una llengua emmanllevada! Aquest guany espiritual el comprenen uns quants militants del moviment obrer. El comprenen En Felip Cortiella entre'ls llibertaris, En Seguí entre'ls sindicalistes, En Comaposada entre'ls socialistes, i alguns més. I quasi no cal anomenar a l'Andreu Nin, que ha dut recentment el cabal dels seus entusiasmes al socialisme, perquè ell segueix essent dels nostres en quant a la causa catalana.

Esforcin-se aqueixos pocs militants de l'obrerisme català en donar als nostres treballadors, tant rics del noble sentit de la dignitat, aqueixa nova riquesa de l'independència de la llengua, avui ofegada per un insospitat i estrany conservadurisme. L'ús de la llengua propia és general en les organitzacions sindicals i polítiques de tots els països. Adhuc els obrers de nacionalitats diverses que en gros nombre s'estableixen al Nord-Amèrica, s'agrupen allà segons els països d'origen, usen en ses organitzacions la llengua materna i en ella redacten els seus periòdics. Als Estats Units se publiquen diaris socialistes en llengua alemanya, txeca, italiana, hebrea, magiar i polonesa.

A. ROVIRA I VIRGILI

(De *El Poble Català*).

El partido idóneo

Las derechas hacen que lo disimulan y las izquierdas fingen que lo ignoran. Pero ello es que los mauristas se empeñan en llegar al Poder este mismo año de 1913, sin rectificar los procedimientos de gobiernos empleados en 1909.

Pese a la actitud de Maura, a liberales y conservadores les conviene por igual que Maura vuelva. Porque la vuelta de Maura representa la mecánica del turno. Y el turno a su vez es la consagración

de toda la política vieja y de todos los intereses creados. Por eso, apesar de sus oriflamas renovadoras, Maura se opuso en su último discurso parlamentario a la formación de gabinetes circunstanciales que hubieran podido rejuvenecer un poco la política y abrir el paso a representaciones independientes, regionalistas, económicas, facilitando con el tiempo la constitución de organismos menos gastados que los dos partidos históricos.

Nada de eso. Maura no quiere más que turno. Pero el turno mandando él en los dos partidos.

Y si no Maura, los mauristas van y vienen y conspiran con los liberales para que éstos les traspasen la redacción de la «Gaceta». Aunque aquéllos andan de puntillas y hablan a media voz, es preciso que los republicanos, los socialistas y todos los grupos avanzados estemos ciegos de nacimiento o sordos de conveniencia para no enterarnos del peligro que nos amenaza. Peligro para nosotros; pero sobre todo para la libertad.

Hemos convenido en que Maura no volverá. El dice que no quiere; nosotros, que no puede. En este juego no es fácil saber quién engaña a quién. Aunque lo más seguro es que por nuestra parte nos estamos engañando a nosotros mismos.

Digase lo que se diga, aunque es frecuente gobernar sin la opinión, resulta ya imposible gobernar contra la opinión. Si la opinión española está despierta y se hace oír en la tribuna pública y en toda la Prensa liberal manifestando de un modo inequívoco su hostilidad al partido conservador maurista, ese partido no gobernará jamás.

No olvidemos que, según la frase del propio Maura, el nuestro es un régimen de ciudadanía sin ciudadanos. Basta, pues, que los ciudadanos aparezcan para que automáticamente triunfe la ciudadanía.

Y, a decir verdad, si la política al uso no nos tuviese habituados al absurdo y a la incongruencia, todo lo que acabamos de escribir carecería de sentido. Por tres veces como en las juras legendarias, en tres ocasiones, a cuál más solemne, ha declarado Maura que no turnará con este partido liberal.

Acaso estos tres momentos hayan sido los únicos en que su estilo, de ordinario nebuloso, ha cristalizado en fórmulas de una claridad geométrica. Los dos últimos párrafos de su famoso documento, especialmente repetidos en la carta posterior y ratificados «hasta con la ortografía» en el discurso del Congreso, no consienten dudas ni interpretaciones. En esos dos párrafos, con precisión silogística, está definido todo el pensamiento actual de Maura.

La tesis es harto sencilla. Este partido conservador no puede turnar en el Gobierno con este partido liberal, porque este partido liberal está manchado por sórdidas y premiosas colaboraciones con los revolucionarios y facciosos. O se forma, pues, otro partido conservador distinto del actual, que sea digna pareja de este partido liberal, o se crea otro partido liberal idóneo para turnar con este partido conservador.

Lo que no se le ocurrió a Maura es

que había un tercer término. Podía quebrarse el turno, bien porque se formasen, como en Italia, sucesivas situaciones liberales, bien porque, disolviéndose los dos viejos partidos, se constituyeran gobiernos de grupos parlamentarios ocasionales, o bien porque el porvenir, preñado de posibilidades, trajese soluciones renovadoras.

Frente al dilema de Maura se entrevió la posibilidad del tercer término. Hubo ciertos señales de que los dos partidos se deshacían. Y al iniciarse el naufragio todos los supervivientes de la política arcaica que se hundía, se agruparon agarrándose al turno como a una tabla común de salvación. Se ha rehecho espontáneamente la conjunción liberal-conservadora, de las oligarquías, la piña de los intereses creados, el conglomerado de los restos fósiles, la santa alianza de las tradiciones políticas.

Romanones no sabe ocultar su deseo de que sea Maura quien le suceda. Ocultar el suyo no quieren los amigos de García Prieto que en este sentido hicieron recientemente declaraciones públicas. De los conservadores no hablemos. Pero queda en pie el dilema de Maura, reiterado tres veces, firmado y rubricado; escrito de su puño, impreso en el «Diario de las Sesiones».

Es preciso que sepamos si existe un partido conservador, distinto del antiguo que no se avergüence de turnar con el partido liberal, o si este partido liberal, presidido por Romanones, es el partido liberal idóneo, arrepentido, regenerado, tal como lo exige Maura. De todos los eufugios inverosímiles que los conservadores pudieran discurrir, este último parece verosímil.

¿Será por ventura el partido conser

vador el que se ha vuelto idóneo para alternar con el liberal? ¿Se habrán hecho los dos idóneos a la vez? La cuestión resultaría muy divertida si ciertas cosas pudiesen tomarse como diversión. Y sin embargo, hay por ahí gentes que hablan con toda seriedad de la vuelta de Maura, como si un estadista pudiera tragarse un otoño todo lo que ha escrito en invierno y ha confirmado en primavera ante el Parlamento de su país.

Mas como el rumor corre y todos los devotos del turno tienen interés en que no se detenga, bueno será que vivamos prevenidos. Los rezagados de la vieja política lo intentarán todo para restaurar entre las dos oligarquías «la rotación en alternados períodos».

Nada de ensayos; nada de innovaciones; nada de intelectualismos, ni de prácticas modernistas ni de grupos parlamentarios para la realización de reformas concretas. El país progresa internamente. Y es preciso asegurar la petrificación de la política. Conservadores y liberales tienen que defender mancomunadamente los derechos adquiridos, las categorías consagradas en los escalafones de sus respectivos bandos. Hoy tú; mañana yo. Hay que turnar, hay que alternar, hay que rotar. Que el rigodón continúe. Todos somos amigos: todos idóneos. Lo que importa es que no se rompa el turno, que no se desmonte la máquina. El país empieza a renacer: Puede alterarse la contradanza superficial de los dos partidos. Cuando por dentro germinen las semillas, la cáscara, ya seca, suele deshacerse.

LUIS DE ZULUETA

(De *La Publicidad*).

Ja hem perdut prou temps

Un factor cada vegada de major importància en la vida moderna, el factor temps, no és considerat amb valor de cap mena per la gent de Madrid. En l'Espanya oficial, com en els països orientals, com en les poblacions musulmanes, el temps no's compta per a res. Sempre en sobra. No hi ha mai, per a la gent política d'allí, cap motiu de preocupació perquè alguna cosa es retrassi. El portar pressa ja és una estranyesa en la vida privada: sembla una extravagància, una ridícula, el demostrar-ne en els assumptes d'interès general.

Així anem retrassant-nos, en aquests moments de lluita interna, de febre de progrés, en que Europa i Amèrica s'agiten. Sempre, en el món, el que no ha pogut marxar

al compàs dels altres, se n'ha anat distanciant, quedant enrera. Però, abans, quan els aconteixements se desenrotllaven amb lentitud, i el progrés dels pobles no's podia apreciar més que en llargs períodes, aquests endarreriments no tenien la mateixa gravetat que ara. Mes, avui que va depressa tot, que la lluita és decidida, forta i general, comprenent totes les manifestacions de la vida de cada país; avui, que deu anys, cinc anys i tot en certes materies, fan canviar el graó de l'escala comparativa del progrés de cada poble, avui l'estancament o el retràs tenen conseqüències incalculables per a aquells que no saben o no volen marxar com els seus veïns o competidors.

Es veritat que en aquests darrers temps

s'ha vist alguns pobles que havien viscut, retrassats de segles, atrapant en un nombre d'anys, relativament curt, el temps perdut, i posant-se en el camí del progrés, paral·lelament als primers pobles del món. Els ha permès fer-ho així l'empenta d'una vitalitat verge i l'esperó d'un vivíssim ideal patriòtic. Però no han de ser pas aquests exemples els que permetin als pobles que venen retrassant-se, viure en la còmoda il·lusió de que també per ells arribi un dia l'hora de recuperar en pocs anys els molts en que s'hagin deixat passar endavant; que ha de comptar-se precisament, no sols amb que per a realitzar aquestes obres admirables de reconstruccions nacionals d'una Alemanya, d'un Japó, d'una Italia, s'ha de poder tenir reservats tresors d'energíes dormides que no és fàcil que tinguin païssos que han passat ja sos torns de prosperitats i de decadències, sinó amb que, aquests mateixos exemples ho són de la deguda importància del factor temps, ja que per a donar-los ha sigut indispensable multiplicar esforços, redoblar el treball, manifestar en tots els ordres de la vida una activitat febril, recuperador del temps inútilment transcorregut.

Es més deplorable que l'Espanya política no s'en dongui compte de la transcendència d'això, perquè en les diverses manifestacions de la vitalitat social, especialment en el econòmic, l'importància del temps apareix cada dia més decisiva. Però, com sigui, Catalunya té el dret, i és precís que l'exerceixi, d'exigir que a aquest factor se li reconegui tota la transcendència que té; i si els polítics de Madrid no n'hi volen donar pel que's refereix als problemes que entre ells s'han plantejat, és indispensable que se n'hi reconeguin en quant al problema capital que Catalunya els hi té posat amb la Mancomunitat.

El que ha vingut succeint amb aquesta, ha posat a prova el sentit de prudència, l'altíssim esperit governamental de debó de la opinió catalana. Sense comptar tots els treballs anteriors, Catalunya fa més de dos anys que té concretada la petició de la Mancomunitat; i pacientment, amb la fè del que sab que té tota la raó de la seva banda, ha anat seguint el pesat procés d'aquesta esperada Llei que mai arriba a ser-ho. Entretant, Catalunya ha perdut dos anys que podia dedicar a la obra salvadora de la reconstrucció administrativa; s'ha retrassat de dos anys més, dos anys transcendents en que precisament l'activitat privada ha arribat en el nostre país a una febre en que feia molt temps no s'havia trobat. Així i tot, Catalunya no ha perdut la serenitat: ha seguit lluint, mirant de convèncer a tothom; amb ansietat, però sense estridències que poguessin ser explotades contra la seva causa, ha anat seguint-ne l'evolució.

Però tot ha de tenir un límit i està venent el darrer termini que la fè d'un poble pot concedir. Catalunya està ara decidida a

saber d'una manera definitiva si's vol o no donar-li el que tant temps demana, i que de més a més se li té solemnement promès. Si's vol convertir d'una vegada en llei l'aspiració a la Mancomunitat, és precís que les Còrts s'obrin desseguida, i que'l projecte de l'inoblidable Canalejas sigui d'una vegada votat. Si no's vol, per la causa que sigui, qui tingui el valor de posar-se en contra de la voluntat de Catalunya entera, que voti clarament en contra, i els catalans sabran allavors quins són els seus enemics.

Si aquests són més que'ls que's fan càrrec de la transcendència de l'actual moviment català, i del profitós que per a tots pot ser l'estendre's el seu esperit, serà, certament, molt deplorable, i el que passi, podrà tenir conseqüències funestíssimes: però pitjor seria encara perllongar la situació actual. El problema català és massa viu per a poder deixar-lo com aquests altres problemes artificiosos que els prohoms lliberals s'inventen entre ells, per a tirar-se'ls a la cara en les lluites de les seves fraccions; en la Mancomunitat es tracta d'una qüestió de debó en que és precís que'ls camps se desllindin,

si entre els lliberals no hi ha patriotisme suficient per a donar-li una solució comú.

Al punt a que ha arribat la qüestió de la Mancomunitat, aprovat el projecte en el Congrés, i el més fonamental d'ell en el Senat, Catalunya no pot quedar burlada amb un tancament de Corts indefinit, ni amb una conxorxa de quatre personatges lliberals, entesos per a les seves concupiscències personals a basa d'escamotejar la qüestió en que En García Prieto tingué la trista pensada de plantejar la seva dissidència. Prou temps s'ha passat. Catalunya no pot viure més en l'equívoc. En mans del Govern, en primer terme, que és qui té de dir quan vol reunir les Corts; en mans després del mateix Govern, del senyor García Prieto i, cal dir-ho també, del partit conservador, està el donar o no solució al problema que tant discretament Catalunya ha plantejat.

Catalunya els espera, i desitja que no's perdi més temps.

LLUIS DURAN I VENTOSA

(De *La Veu de Catalunya*).

España tal cual es

Los tres partidos

Nuestro Luis de Zulueta nos trazaba ha breves días, con la difícil sencillez de su estilo, las líneas generales de los programas de los tres partidos que quieren el Poder. Después de analizar lo que con relación a la guerra de Marruecos y a los problemas de la enseñanza y de la Hacienda, pensaban estos partidos, deducía que estos tres partidos no pensaban nada concreto, definido, determinado, aplicable, científicamente aplicable, sobre la guerra que sostiene España, ni sobre la cultura y la distribución de la riqueza españolas. Estos tres partidos, terminaba Luis de Zulueta, viven sin un contenido ideal, sin una idea.

Es cierto: viven sin una idea, sin un ideal. Estos tres partidos viven fuera del mundo de la razón; viven en el polo opuesto al de aquellos otros partidos que sujetan todas sus obras a reglas científicas; viven al extra radio de la disciplina europea que exige en sus políticos mucho fuego en el corazón y mu-

cha luz en el cerebro. Es cierto: pero viven. Y no sólo viven un espacio corto de tiempo, sino que se perpetúan indefinidamente: gobiernan unos años, se ceden el Poder unos a otros, se lo disputan, lo conquistan arteramente, lo abandonan, lo piden, lo repudian, lo convierten en cosa suya, en cosa propia, que pueden guardar, vender o malbaratar.

Viven, y el hecho de que vivan es el que debe obligarnos a fijar la atención. El hecho de que sin una idea puede vivir un partido de gobierno, puedan vivir tres partidos de gobierno; el hecho de que los estadistas de un país puedan vivir fuera del mundo de la razón; es el que debe interesarnos; es el que debe obligarnos a mirar hacia nosotros. Porque, si en el país donde viven estos estadistas, hay sufragio universal, hay derechos que otorgan al ciudadano la facultad de poder elegir y de poder juzgar a sus hombres representativos, el hecho de unos gobernando

Sastrería : LA EUROPEA : Plaça Sta. Agna, 24
i Capellans, 17.

:: ALTES NOVELTATS ::
d'entretemps i estiu de les més importants fàbriques

PERFECCIO :: ECONOMIA :: PREU FIXE

tes sin ideal o sin idea firmes, ha de analizarse, analizando también al pueblo que tales gobernantes consiente y soporta. Tal vez de este análisis se obtenga la consecuencia de que este pueblo también vive sin una idea, sin un ideal. Y entonces, el pecado que queremos ver en la conciencia de estos partidos sea el pecado original con que nacemos a la vida ciudadana todos los españoles.

El análisis quizá nos descubrirá más: nos descubrirá que estos partidos sin un ideal los ha formado el ambiente de España. Que el matiz a estos partidos se lo ha dado España. Que estos partidos tienen una característica fija, no porque esta característica se la haya impreso el jefe del partido o determinado acto de partido, sino porque la opinión española ha considerado que era la que le convenía. Estos partidos viven sin una idea porque tal vez nadie en España haya dicho aún cuál podría ser la idea que sirviese de guía y de alma a un partido que se llamase liberal o a un partido que se apellidase conservador. Estos partidos siguen viviendo tal vez como partido liberal y como partido conservador, porque en España no se han formado, aparte de estos partidos, núcleos verdaderamente liberales y conservadores. El día que en Francia ha aparecido una fuerza sindicalista, los hombres de Estado francés han tenido que revisar sus ideas y aplicar a la doctrina de sus partidos aquellos principios que tuvieran un fundamento aceptado por los mismos sindicalistas; el día que en Alemania ha comenzado una juventud intelectual a remover la opinión presentando sus Congresos y difundiendo por mitins, manifiestos y conferencias los problemas económicos, sociales, administrativos, culturales, políticos y religiosos, que directamente afectaban a su patria, los Gobiernos han tenido que hacer suyas y aplicarlas, las ideas de esta juventud; el día que en Inglaterra ha organizado su poder el proletariado, los partidos han tenido que preguntarse cuáles eran las inquietudes, los dolores, las amarguras de los

obreros y han tenido que contestar a estas preguntas con presupuestos tan democráticos como los presentados por Lloyd-George. ¿Qué más? Cuando en un país los gobernantes han vivido sin un ideal y en el pueblo, en el alma del pueblo, han habido ideas firmes, entusiasmos latentes, si los gobernantes sin ideas se han resistido a evolucionar, a adquirir las ideas, o a desaparecer, la Revolución acabó con todo. Porque la Revolución no es otra cosa que la lucha que se produce en un pueblo cuando en los gobernantes hay sólo el instinto de conservar el Poder y en los gobernados hay sólo la idea de dignificar el Poder.

¿En España? Tres son estos partidos que quieren el Poder. Uno es el conservador, otro es el García Prieto, otro es el de Romanones. No tienen un ideal, es cierto. Pero hay dos de ellos que tienen un aspecto bien característico: el conservador y el del conde de Romanones. El conservador ha adquirido este aspecto peculiar suyo, después de los hechos de 1909. El hizo méritos para lograr este aspecto. Este aspecto—de partido de represión, de odios, de mano dura—al ver que más le dañaba que le honraba; que más le apartaba del Poder que le acercaba a él, pudo haberlo borrado con el recuerdo de otros actos suyos. Pero, no. El pueblo se cuidó de destacar este aspecto cruel del partido conservador; el pueblo hizo del partido conservador un partido de represión. Y el partido conservador, después de 1909, no ha querido ser más que eso: un partido de represión. Y Maura, el jefe del partido conservador, no ha querido ser más que eso que el pueblo ha dicho que era. El mismo, en sus discursos, en sus cartas, en sus actos públicos, ha procurado hacer resaltar la figura de ese Maura que cometió las injusticias de 1909; de ese Maura que consintió que se fusilara sin delito a unos hombres; de ese Maura que hizo que el nombre de España lo escupieran con dolor labios extranjeros. Ese Maura, que no es todo Maura, que quizá es el Maura surgido en un momento de extravío; es el único

Maura que Maura quiere que sea; es el único Maura que será ya para siempre. El mismo que podría cubrirlo y borrarlo, se encargará de elevarlo a un altar.

El otro partido definido es el del conde de Romanones. Ortega y Gasset le llamó un estorbo nacional. No. No llega a estorbo. No llega a nada. Es un partido que no es nada. Y ésta es su característica. Si Maura ascendiera algún día al Poder y dejase de hacer una represión dura, no sería ya el partido conservador. Del mismo modo si el partido que hoy dirige el conde de Romanones hiciese algún día obra trascendente, dejaría de ser tal partido. En toda Europa, partido liberal significa partido que construye, que hace, y partido conservador, partido que conserva lo hecho por el partido liberal. En España, partido liberal es partido que no hace y partido conservador es partido que no deja hacer. Siendo tan distintos Sagasta y Moret, Canalejas y Montero Ríos, es éste un partido que puede saltar de Sagasta a Moret y de Montero Ríos a Canalejas, sin que sienta siquiera la inquietud del que ha de afrontar una nueva posición. Hoy, que la idea liberal ha dado a luz a esos hombres ejemplares que gobiernan en Inglaterra y en Francia, el partido liberal español tiene a su frente al conde de Romanones. Al conde de Romanones, a quien la travesura ha dado esa Presidencia; a quien todos le han concedido el don de la travesura; a quien la travesura ha hecho personaje. Al conde de Romanones, que, aplicando sólo la travesura, que destacando sólo la travesura, ha hecho creer a España que la travesura podía ser un procedimiento de gobierno dentro del partido liberal.

De la nada no sólo ha salido el Universomundo: ha salido también el partido del señor García Prieto. Porque el señor García Prieto ha salido del partido liberal. Y este partido del señor García Prieto, que es el tercero que disputa el Poder, es el que, por no ofrecer ninguna característica, presenta la característica más especial. Ha salido del partido liberal sin decirnos para qué; es-

— EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES —

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1,113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important: La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fora.

tá contra el partido conservador y contra el partido del conde de Romanones sin saber por qué. No tiene tampoco una idea, lo que le pone al nivel de los otros; pero tampoco tiene una característica, lo que rebaja este nivel. Quiere mandar. Lo ha dicho. El pueblo lo ha dicho también con él. Y por decirlo, sólo por decirlo, se ha convertido en un partido turnante. No sólo en un partido turnante: sino en el partido que tiene más seguridades de suceder al conde de Romanones.

Dónde falta el alma: ¿en el cuerpo de estos partidos o en el cuerpo de España? Dónde falta la idea: ¿en el cerebro de esos hombres que asaltan el Poder o en el cerebro de esos otros millones de españoles que consiente el asalto? «El mayor castigo para un hombre de bien, cuando rehusa gobernar a los demás,—decía Sócrates en «La República»,—es verse gobernado por otro menos digno». El mayor castigo para un hombre de bien, sí. Para nosotros, no. Soportamos ayer la represión de Maura. Dejaremos que se eleve mañana a Poder significativo esa incógnita que se llama el par-

tido de García Prieto, y lo soportaremos también.

Así somos. Un pueblo loco, sin cabeza, que destroza, que destripa las cosas grandes; que mantiene, que conserva hasta eternizarlas, hasta petrificarlas, las cosas pequeñas, ruínas. Un pueblo que eleva estatuas a Cánovas, a Sagasta, a Moret, los políticos de la decadencia, y que olvida en sus tumbas a Salmerón, a Pí Margall, a Costa: los olvida sin adorar sus ideas, sin imitar su conducta. Así somos: unos hombres que cuando no llevamos la pandereta en las manos, la llevamos sobre los hombros, engastada en el hueso del tronco, donde los otros hombres llevan engastado el cráneo. Y porque somos así, para lo porvenir de España, más doloroso que la falta de una idea en los programas de estos tres partidos que van al asalto del Poder, es la falta de una idea firme en el pueblo que deja asaltar el Poder por estos tres partidos.

MARCELINO DOMINGO

(De *La Publicidad*).

perquè Alava té moltes terres que foren de Castella—la Rioja alavesa—venen, en ordre ascendent, amb tipus de terme mig, a partir del 21 per 100 de no matriculats que tenen Salamanca i Navarra, per a deixar les màximes proporcions, entre altres de 50, 63, 64, 67 i fins 68 per 100, a les extenses regions del litoral mediterrani—exceptuant Catalunya, naturalment—l'Andalusia occidental, Canaries i Galicia.

Davant d'això, un deu preguntarse: ¿Què podem esperar d'aquestes generacions en plé segle XX? Perquè, oficialment resulta que a Espanya sols el 58 per 100 dels nois de sis a dotze anys se matriculen per a anar a l'escola.

I no parlem ara de l'escàs professorat. A Càceres, un sol mestre cuida de l'educació de 150 nois. I no parlem tampoc de les condicions higièniques perquè hauríem de descriure quadres i escenes vergonyoses, puix com diu molt bé un escriptor i conegut pedagog, la majoria de les escoles públiques d'Espanya no són més que «cementiris de l'infancia». D'això, per a vergonya nostra, no se'n salva Catalunya.

Informació

La missió den Llorente

Els poetes en els moviments nacionalistes són els homes de les albaides i de les postes.

Mireu totes les renaixenses nacionals i les veureu iniciades per un poeta o un estol de poetes, que són els cantors profètics d'una patria que no té encara consciència de sí mateixa; d'un sol que no apunta encara.

Mireu les grans crisis dels pobles, aquelles crisis en que's perd la vida o en que's perd el caràcter—que és tant com perdre la vida!—i trobareu el poeta que canta uns sentiments que ja no floreixen en l'ànima del seu poble, que canta en la llengua que'l seu poble abandona. Quina serà la missió den Teodor Llorente, del gran poeta valencià, en l'història del Regne de Valencia?

Sou vosaltres, els joves valencians d'avui, els que l'haveu d'escriure aquesta pàgina definitiva de l'història de la vostra Terra.

Sou vosaltres, els joves valencians d'avui els qui haveu de dir si en Llorente, en l'esdevenir, quedarà consagrat com el desvetllador o com el testamentari de l'ànima valenciana.

FRANCESC CAMBÓ

L'ensenyança a Espanya

En la col·lecció de cartogrames i diagrames exposats en els salons del Museu Pedagògic Nacional, n'hi ha un de sumament interessant i eloqüent, puix en ell se demos-

tra gràficament que fins molt avançat el segle XXII, o sigui d'aquí doscents anys, Espanya no entrarà en el concert cultural del món. I si jutgem per la marxa iniciada durant aquests últims anys, s'endarrerirà encara més aqueixa data.

El susdit cartograma representa en cada província la proporció de 100 nois d'edat obligatòria (sis a dotze anys), que segons dades oficials, se matricularen en escoles públiques i privades i les d'aquells que no apareixen inscrits en els registres de matrícula. El quadre no pot pas ésser més trist.

Apareixen en el quadre d'honor amb mínimes proporcions mitges de «no matriculats» les províncies de Valladolid (9 per 100); Burgos i Logroño, 14 per 100; Soria, 16 per 100; Avila, 17; Càceres, 18; Avila, 19 per cada centenar de nois que deuen entrar a les aules.

A les susdites províncies, totes elles de la planuria castellana vella, amb excepció de Càceres i d'escaç territori realment base,

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

Biblioteca "Illes d'Or"

La mes selecta de les Biblioteques literàries

1 pta. el volum

Les illes d'Or.—de F. Mistral (trad. Maria Antonia Salvà).

Vida al pas.—Per Joan Maragall.

Somnis.—per Guerau de Liost.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

Goma, Ortopedia, Higiene

Cotons, glaces i benes

Braguers i faixes ventrals a mida

TUSELL GERMANS - Barcelona

Fàbriques:

Goma i cel·luloide.—Font honrada, 3

Apòsits antisséptics.—Vila Vilà, 89

Botigues i magatzems:

● Ronda de Sant Pere, 12.—Fontanella, 20 ●

Enviem catàlegs a Farmàcies i Drogueries

AIGUES MINERALS NATURALS
 de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridèu la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no **fonts de origen**.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: **RAMBLA de les FLORS - 18-ent.**

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA
Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per ómnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaries.

Per transports de 1 1/2 i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragis i auxiliars de barco de pesca.

Obra nova

(Publicació de la Lliga Regionalista)

LES MANCOMUNITATS

Antecedents
La Mancomunitat Catalana
Lley de Mancomunitats

Preu: 50 cèntims

De venda en les llibreries y quioscs

AGUA **MINERO : MEDICINAL**
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.

DIPLOMAS Y MEDALLAS DE ORO

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago é intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

— VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES —
Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua **Rubinat - Llorach**